

N Czasopismo literackie „Kamena” zaczęto wydawać w Chełmie od 1933 do 1939 roku i od 1945 do początku lat 90., od 1952 roku w Lublinie. Szczególne zainteresowanie badaczy wywołuje okres międzywojenny „Kameny”, w którym zostało wydano 60 numerów czasopisma.

Redaktorem naczelnym wydania międzywojennego był pisarz i tłumacz, były członek spółki poetyckiej „Reflektor” w Lublinie (1923-1925) K. A. Jaworski.

Pod koniec roku, w dziesiątym numerze zostały zadeklarowane główne zasady „Kameny”. Do nich zaliczano demokratyczną otwartość wydania w stosunku do różnych poglądów twórczych, którą szczególnie promował redaktor, wyszczególnienie znaczenia literatury narodów słowiańskich i polityka przeciwfaszystowska.

Wysoki poziom artystyczny „Kameny” przyczyniał się do jej aktywnego rozpowszechnienia wśród pisarzy i czytelników literatury pięknej. Uzupełnieniem czasopisma było wydawnictwo „Biblioteka Kameny”, które drukowało oryginalną i przetłumaczoną poezję.

Dzięki energii i twórczym zamierzeniom redaktora K. A. Jaworskiego „Kamena” stopniowo zaczęła angażować do pracy cenionych współpracowników, którzy pochodzili z różnych środowisk literackich. Oprócz Polaków, do ich kręgu należeli również Ukraińcy, Rosjanie, Białorusini, Czesi, Słowacy i Bułgarzy, z którymi K. A. Jaworski nawiązał kontakty drogą korespondencyjną.

Każdy następny numer zapoznawał czytelników z tłumaczeniami na język polski utworów rosyjskich, ukraińskich, czeskich, słowackich, litewskich, węgierskich, (najczęściej wierszy). Popularyzacja literatury narodów słowiańskich na łamach czasopisma była dla Jaworskiego zadowoleniem.

Pierwsze przekłady poezji ukraińskiej wykonane przez K. A. Jaworskiego pojawiły się w drugim, później w czwartym numerze „Kameny”. Były to wiersze E. Małaniuka, M. Ryłskiego, B. I. Antonycza, P. Tyczyny i wielu innych poetów ukraińskich.

Dziesiąty numer, w wersji poszerzonej (28 stron), wydany z okazji stulecia „Pana Tadeusza” został poświęcony Adamowi Mickiewiczowi. Obok rosyjskich i słowackich tekstów, zamieszczono tam przekłady M. Ryłskiego. Ważne znaczenie w tym miał artykuł wysłany ze Lwowa przez W. Doroszenkę „A. Mickiewicz w literaturze ukraińskiej”.

Materiały do swoich tłumaczeń i rubryki ukraińskiej K. A. Jaworski czerpał z czasopism literackich Ukrainy Zachodniej, książek nadesłanych do redakcji „Kameny”. W pierwszym numerze czasopisma podano informację o śmierci M. Chwyłowego, w następnych numerach wspomina się o jubileuszu M. Kociubyńskiego, Łesi Ukrainki, O. Kobyłańskiej, jest wzmianka o nowym zbiorze opowiadań W. Stefanyka i informacja o pojawieniu się w „Przeglądzie Współczesnym” artykułu „O literaturze ukraińskiej” oraz „Albumu portretów pisarzy ukraińskich” P. Obala.

Cenny materiał odzwierciedlający wschodniosłowiańskie stosunki literackie zawierał dział informacyjny „Kameny”. Tam podawano informacje o wymianie kulturalnej między narodami (w zakresie literatury, teatru, filmu), o jubileuszach pisarzy, ich kontaktach i nowych dziełach literackich. Na podstawie tego działu można oceniać stan ówczesnych tłumaczeń i politykę słowiańską. W dziale „Pro urbe sua” zamieszczano recenzje teatralne o występach teatrów amatorskich oraz o sztukach stawianych przez Teatr Wołyński, który regularnie przyjeżdżał do Chełma.

W 1936 roku Lubelski Związek Pracy Kulturalnej za wydawanie literackiego miesięcznika „Kamena” odznaczył K. A. Jaworskiego Nagrodą Literacką imienia Bolesława Prusa